

A legnagyobb talány: mit várt, mit remélt a Művész Színház ettől a bemutatótól. De van egy egészen picike kis fejtörő is: ha Isaias Krappo nem dohányzik, miért tart magánál öngyújtót, mint egy szolgálatkész gigerli?

Lehet, hogy ha erre a kicsi kis kérdésre választ kapnánk, már a nagy talányt is meg tudnám fejteni.

Alfonso Sastre: *A szájkosár* (Művész Színház)

Fordította: Benyhe János. *Díszlet*: Fehér Miklós m. v.

Jelmez: Bakó Ilona m. v. *Segédrendező*: Robert Sturm
Rendező: Taub János.

Szereplők: Meszléry Judit, Kállai Ferenc m. v., Gáspár Sándor, Ráckevei Anna, Seress Zoltán, Mészáros István, Tóth Augusztá, Győry Emil, Mécs Károly.

latába hajtani; és sehogyan sem érti, hogy ez lehetetlen.

A művészet roppant fontos politikai szereplő a darab megidézte XVI. századi Velencében. Rése az állami ideológiának s ezen keresztül a legitimitásnak. Nagy szerepe van a politikai harcokban. S e tekintetben is a mi hetvenes-nyolcvanas éveink viszonyaira emlékeztetnek a Galactia csataképe körüli küzdelmek. A belátó, művészetpártoló, hozzá nem értését folyton hangsúlyozó dózsét állandóan fenyegetik a doktrínerek, a radikálisok. Szinte a művészet érdekében kell olykor ellenük fellépnie, hiszen ha megbukik, csak rosszabb jöhet utána. Taktikája a darabban célt ér. A festőt bebörtönzik, a festményt betiltják, helyette másikat készíttetnek, történetesen éppen Galactia kemény férfiasságú, de puha gerincű szeretőjével. A teljes kudarc után pedig integrálják, a hatalmi ideológia részévé teszik, bekebelezik a korábban elutasított, kiközösített alkotást. Tartalmát kissé átmagyarazzák, majd kiállítják. A tömeg fura ritkaságként szemléli, egy-egy részletén akadnak meg a nézők: a lényeg, a borzasztó, a lázító, a felkavaró összkép senkit sem érint meg. Galactia pedig nemigen tehet mást, mint elfogadja a dózsé meghívását. Integrálódik maga is a társadalomba. Hiszen szellemét már amúgy is beolvasztották, a hivatalos ideológia részévé tették. Azaz kivégezték.

Ha Barker darabját történetesen megírása idején mutatják be Magyarországon, bizonyára nagy politikai szenzáció lett volna. Mint nem egy korábbi kaposvári előadás. Spindler Béla dózséjában természetesen egy megyei agit-prop. titkára ismertünk volna, s persze azt is tudtuk volna, hogy valójában Aczél Györgyről van szó. Spindler a paternalista puha diktatúra megtestesülése a színpadon. Édeskésen érdes, megfellebezhetetlenül alázatos. Hangsúlyozottan nem akarja befolyásolni a szakembereket, de kívánságai azért parancsok. Politikai játékos lévén, félénk kérései, kérdései, bizonytalan mérlegelése is fenyegetőek.

Molnár Piroska hatalmas asszonyi és művészi szenvedélyt formál meg. Egy teljesen szabad, autonóm személyiséget állít színpadra. Nagyság van minden tettében, tehetséges az élet minden síkján. Talán ebből fakad a szabadsága. Vagy fordítva: a belső, szellemi, lelki felszabadultság teszi naggyá, tehetségessé. Akárhogy is, szabadság és tehetség eggyé forr benne. Okosnak és szabadnak kell lennie, hogy felismerje az igazságot, bátornak és gátlást nem ismerőnek, hogy kimondja, amit észlel. És mindehhez bölcs is. Kérlelhetetlenül belátó. Senkit sem akar nagyobbá tenni önmagánál. De nem is lát senkit nagyobbak, mint amekkora. Saját lányait vagy szeretőjét éppoly kevéssé, mint a lepantói győzöt. A szenvedésben éppoly végletes, mint az életben. És egyiket sem óhajtja megkerülni.

W *Wadi - Szulbi / Kaposvár*
ZAPPE LÁSZLÓ

HONNAN TUDJA AZ ANGOL?

HOWARD BARKER: JELENETEK EGY KIVÉGZÉSŐL

Howard Barker darabja mintegy tíz esztendeje született rádiójátékként, öt évvel ezelőtt lett belőle színdarab. Londoni és Los Angeles-i, valamint skandináv, német és francia bemutatók után jutott most el Kaposvárra. S mintha a tíz évvel ezelőtti Kaposvárt látnánk újra. Nem annyira azért, mert az akkori nagy gárda jelesei adják a főbb szerepeket, hanem mert az egész azokat az időköt idézi. Az előadás parabola hatalom és művész viszonyáról. Szinte minden szava, gesztusa a három „t” uralmára emlékeztet. Öntörvényű, lázadó, leleplező

művész és ravaszul, joviálisan taktikázó diktátor harcát meséli el a történet. Galactia, a festőnő véres mézarszéknek látja a diadalmas lepantói csatát, s ráadásul annak is ábrázolja, mert képtelen elfogadni az öldöklést megideologizáló állami, politikai szempontokat. A dózsé pedig éppen őrá bizza a dicső harc megörökítését, talán mert van minőségérzéke, és mert őszinte, igaz, jó képet akar, úgy gondolja, éppen a jó festő, az igaz festő hitelesítheti az ő eszményeit és történelemszemléletét. Galactia viszont bizonyára éppen azért jó festő, mert nem tud hazudni. Mellesleg nem is akar. Sem művészetében, sem életében. Egész életmódja kihívás a társadalommal szemben. A dózsé mélyen tiszteli eredetiségét, szuverenitását, s éppen ezért szeretné a szolgál-

Molnár Piroska (*Galactia*)

Pogány Judit a hivatalos kritikus, aki tevékenységét elsősorban nem a sajtóban fejti ki. Fontosabb szerepe van személyesen adott tanácsainak. Felkészült, van ízlése, valóban ért a művészethez. De ért a politikához is. Valójában ő az igazi integrátor, ő irányítja a dózsát, ő alakítja a háttérből a kultúrpolitikát. Tud mindkét fél nyelvén, képes közvetíteni. A képmutatás olcsó külsőségeihez nincs köze, ő kompromisszumot keres a művészet és a hatalom között. És éppen ezzel válik a művészet kivégzésének egyik leg-hatékonyabb eszközávé.

Lukáts Andor a megtört jellemű középszer hozza színre. Karrieristának is gyenge, mert döntésképtelen. Nem csinálhat karriert, mert semmi más nem akar, mint karriert csinálni. Önmagát, szerelmét, meggyőződését egyaránt képtelen vállalni. Fő jellegzetessége a jellegtelenség és a minden irányú félelem. Börcsök Enikő Galactia egyik lányának szerepében a céltudatos közepszerűséget jeleníti meg, Hunyadkürti György tárgyilagosan groteszk a harci sérüléseivel üzletelő ember szerepében, Törköly Levente pedig a korlátolt és ferde hajlamú tenger-nagynak kölcsönöz illő külsőt.

Khell Zsolt hatalmas szürke falak közé helyezte a drámát, Szakács Györgyi jelmezei szerencsésen egyesítik a korra utalást a kortalansággal, és jól segítik a figurák jellemzését. Galactia elhanyagolt, Carpeta lerobbant, a festőnő lányai jelentéktelenek, a dózse csicsás, a kritikusnő hangsúlyozottan jól öltözött.

Az előadást jó nézni. Ascher Tamás rendezésében pontosan elemzett viszonyokat láthatunk, és precízen csattannak a poénok. A *Jelenetek egy kivégzésből* ugyanis nemcsak érdekes problémát fogalmaz meg, nemcsak fontos kérdésekről szól, hanem öntörvényű, lázadó művésznek tudott szerzőhöz képest meglepően jól megcsinált darab benyomását is kelti. Az előadás pedig ebben a vonatkozásban is a régi Kaposvárt idézi fel. Eredetiség és gondosság látszik rajta.

Ami persze paradoxnak tetszhet, ha csak a régi nagy korszak feltámadását látjuk benne. S talán nem is kell csak azt észrevennünk. Biztos, hogy nem pusztán a nosztalgia élteti a produkciót. Nemcsak azért hatásos, mert minden ízében emlékeztet arra a korra, amikor tétje és kockázata volt a színháznak, amikor a kaposvári társulat maga is a politikai játszma egyik sajátos részese volt, amikor egy-egy ilyen bemutatón ott lett volna az egész demokratikus ellenzék, azok, akik ma a parlamentben politizálnak.

Az egész előadás alatt azon tűnődöm, az ismerősnél ismerősebb szituációkat, fordulatokat nézve, hogy vajon honnan tudja mindezt egy angol. Honnan ismeri a viszonylag liberális szocialista pártfunkcionárius mentalitását, észjárását, sőt minden beszédfordulatát. Nem hiszem, hogy **Eörsi István** dramaturgi munkája és Spind-

Jelenet a kaposvári előadásból (Simara-fotók)

ler színészi alakítása alapvetően megváltoztatta volna a darabot. Márpedig mifelénk egy időben minden valamirevaló vezércikk vagy publicisztika azzal kezdődött vagy végződött, hogy viszonyainkból bizonyára mit sem értene egy angol vagy egy amerikai, illetve bárki, aki művelt nyugati demokráciában nőtt fel. Elképzelni se tudná, hogy miről beszélünk, ha ilyesféle történeteket mesélnénk neki.

Hát úgy látszik, el tudja képzelni. Sőt őt magát is izgatják hasonló esetek. Ilyennek látja művészet és hatalom, művészet és politika, művészet és társadalom problémáját. S talán a mi viszo-

nyaink sem változtak meg olyan alapvetően az elmúlt néhány év alatt, hogy csak a múlt felidézését lássuk a *Jelenetek egy kivégzésből* pompás előadásában.

Howard Barker: Jelenetek egy kivégzésből (kaposvári Csiky Gergely Színház)

Díszlet: Khell Zsolt. Jelmez: Szakács Györgyi. Zene: Fuchs László. Világítástervező: Bányai Tamás. Szépgédrendező: Hock László—Hornung Gábor. Rendezte: Ascher Tamás.

Szereplők: Molnár Piroska, Lukáts Andor, Börcsök Enikő, Csapó Virág, Spindler Béla, Pogány Judit, Törköly Levente, Bezerédi Zoltán, Hunyadkürti György, Znamenák István, Lipics Zsolt, Karácsony Tamás, Kósa Béla, Csapó György, Lugosi György, Tóth Géza, Ottlik Ádám.

Wód: Sziuli / Raluok

TEGYI ENIKŐ *kritika*

MALMOK ÉS VERKLIK

WEÖRES SÁNDOR: A KÉTFEJŰ FENEVAD

A történelem értelmetlen „nagy hús-köllő, vér-kalló malom”, hangzik el *A kétfejű fenevadban*, ámde megkerült, önjáró malom módjára jár a magyar színház is néha. A műsorszöveget darab kell, a darabnak rendező, ő felküldi a színészeket a színpadra,

azok szöveget mondanak. Kész a bemutató, jöhet a bérletes széria: Szolnokon, a Szigligeti Színházban Weöres Sándor művét játsszák, Csizsár Imre rendezésében.

Ismerve e különös, látásmódjában keserű, stílusában viszont kihívóan vásári elemeket elegyí-